

המקובל האלקי רבי שמשון מאוסטרופאלי הי"ד: בגלות מתלבש הקב"ה בד' בגדי זהב שסימנם אמח"ץ א'פוד מ'עיל ח'ושן צ'יץ

הנה כי כן יאיר לנו להבין דברי המגיד הקדוש מקוזניץ, כי הכהן הדייט שלבש רק ד' בגדי לבן כנגד ד' אותיות השם הוי"ה, לא היה בכוחו רק להמשיך רחמים על ישראל מהשם הוי"ה בבחינה הראשונה, ולא היה בכוחו להפוך את הדין משם אדני"י לרחמים, ולכן לא לבש ד' בגדי זהב כי אם ד' בגדי לבן.

אבל הכהן גדול לבש כל שמונה בגדי כהונה שהם מכוונים כנגד ב' שמות הוי"ה אדני"י, כי בגודל קדושתו היה בכוחו להמשיך רחמים על ישראל בבחינה השנייה, עד כדי כך שזכה להמתיק גם את מרידות הדין משם אדני"י על ידי הרחמים משם הוי"ה. [אלא שביום הכיפורים כשנכנס לקדשי הקדשים, לבש רק ד' בגדי לבן כנגד ד' אותיות השם הוי"ה, כי המשיך רחמים ממקום גבוה מכתר עליון שאין בו שום דין כי אם רחמים].

בגלות מסתלק הרחמים ונשאר הדין

ועתה בא וראה כי על פי האמור מבאר המגיד מקוזניץ (שם) את דברי המדרש הנעלם בדרכו של הקדוש רבי שמשון מאוסטרופאלי, הגם שלא הזכיר את שמו אבל ברור שכוונתו לבאר דבריו [כמו שכתב הוא עצמו ב"עבודת ישראל" שנביא לקמן], וזה לשון קדשו על מה שאמרו בתיקונים: "ד' בגדי לבן כלהו רחמי בשמא דיקו"ק, ד' בגדי זהב כלהו דינא מסטרא אדני"י".

"ולכן אמרו במדרש, כי בעוונותיכם שולחה אמכם ואשתאר אמחץ, פירוש כי אמכם ראשי תיבות א"בנט מ"צנפת כ"תונת מ"כנסים ד' בגדי לבן, ואשתאר אמחץ ראשי תיבות א'פוד מ'עיל ח'ושן צ'יץ, כי בחורבן הבית נסתלקו הרחמים והאי שחור אדום הוא אלא שלקה, ולכן איתא בזוהר ושכינתא איתמר בה אל תראוני שאני שחרחורת".

כאשר נתבונן בדברי הקדושים, נראה שהוא מבאר כאן את דברי המדרש הנעלם בדרכו של רבי שמשון בתוספת ביאור, כי מה שאומר המדרש: "כד ישראל חייבין אתקיים בהון ובפשעיתכם שולחה אמכם", הכוונה בזה שבגלות פושט הקב"ה כביכול ד' בגדי לבן הרמוזים בתיבת אמכ"ם, שהם מכוונים כנגד ד' אותיות הוי"ה שהוא רחמים, "ואשתאר אמחץ", שנשאר בגלות רק ד' בגדי זהב שסימנם אמחץ, המכוונים כנגד ד' אותיות אדני"י שהוא דין.

והביא ראייה כי ד' בגדי זהב הם דין, על פי מה שמצינו במשנה (יומא מג:): ובגמרא (שם מד:): כי אחד מצבעי הזהב הוא אדמומית, והנה צבע אדום מורה על דין כמבואר בגמרא (חולין מז:): "שחור אדום הוא אלא שלקה", ושחור שהוא היפך מלבן הוא רמו על מדת הדין. הנה כי כן הרוחנו להבין מדוע בגלות מתלבש הקב"ה בד' בגדי זהב שהם דין, כי בעוונותינו הרבים אין אנו זוכים להמשכת הרחמים מד' בגדי לבן.

ויש להעיר כי ב"עבודת ישראל" (יום כיפור ד"ה כהן גדול) מביא המגיד מקוזניץ עצמו, ביאור דברי המדרש הנעלם בשם רבי שמשון מאוסטרופאלי עם תוספת הביאור שלו, וזה לשון קדשו:

מ'עיל ח'ושן צ'יץ, וצריך ביאור ממה נפשך, אם הקב"ה רוצה להיות בבחינת כהן הדייט, מדוע הוא מתלבש בד' בגדי זהב של הכהן גדול, ואם הוא יתברך רוצה להתלבש ככהן גדול, מדוע אין הוא מתלבש בכל השמונה בגדים שלבש הכהן גדול.

ונראה ללמוד ביאור חדש בדברי הקדוש רבי שמשון מאוסטרופאלי, על פי מה שמצאתי בענין זה מרגלית יקרה מאירת עינים, במשנתו הטהורה של המגיד הקדוש רבי ישראל מקוזניץ זי"ע בספר "אור ישראל" בהגהותיו על התיקונים זוהר (הקדמה ג:), על מה שאמר רעיא מהימנא שהוא נשמת משה רבינו לאלהיו הנביא:

"קום אליהו... דאנת כהנא, תקין ליה לקודשא בריך הוא ארבע בגדי לבן וארבע בגדי זהב... ארבע בגדי לבן כלהו רחמי בשמא דיקו"ק, ולית מאן דמחיל בהון עריין אלא איהו, ארבע בגדי זהב כלהו דינא מסטרא אדני"י, ולית מאן דמחיל על עבודה זרה אלא איהו".

בתרגום ללשון קודש:

"קום אליהו שאתה כהן, תקן לו להקב"ה ארבעה בגדי לבן וארבעה בגדי זהב... ארבעה בגדי לבן כולם רחמים בשם של יקו"ק, ואין מי שמוחל על עריות אלא הוא, ארבעה בגדי זהב כולם דין מצד של אדני"י, ואין מי שימחול על עבודה זרה אלא היא".

נמצינו למדים מזה כי ד' בגדי לבן שלובש הכהן הדייט הוא כנגד ד' אותיות הוי"ה, ואילו ד' בגדי זהב שלובש הכהן גדול הוא כנגד ד' אותיות אדני"י. ולכאורה יפלא איך אפשר שהכהן הדייט לובש ד' בגדי לבן כנגד השם הוי"ה, אשר מגודל קדושתו אסור לבטאו באותיותיו, ואילו ד' בגדי זהב שלובש הכהן גדול הם רק כנגד ד' אותיות אדני"י. הרגיש בכך המגיד הקדוש מקוזניץ זי"ע בהגהותיו (שם) ומתרגם בלשון קדשו:

"והנה כהן הדייט לא היה כוחו כל כך להמתיק הדינים כל השנה, לכן לבש רק ד' בגדי לבן והמשיך הרחמים על ידיהם, מה שאין כן כהן גדול משמש כל השנה בשמונה בגדים, וכולל הגבורות בחסדים, אבל ביום הכיפורים שצריך לשמש לפני ולפנים לבש ד' בגדי לבן, להמשיך מלובן העליון שאין בו דין כלל, ודי למבין".

שתי בחינות בהמשכת הרחמים

ביאור דבריו הקדושים, על פי מה שמצינו שתי בחינות בענין המשכת מדת הרחמים על ישראל, בחינה אחת, שממשיכים רחמים מהשם הוי"ה ברוך הוא, אבל אין בכוחם להפוך גם את הדין לרחמים. בחינה שנייה, שממשיכים רחמים כל כך גדולים ומרובים על ישראל, עד שיש בכוח הרחמים המרובים להמתיק גם את מרידות הדין להפכו לרחמים.

וידוע כי השם הוי"ה הוא מדת הרחמים, ואילו השם אדני"י הוא דין כי אדני"י הוא אותיות דינ"א, כמבואר בזוהר הקדוש (רעיא מהימנא פרשת משפטים קיח:): "אדני"י בהיפוך אתון דינ"א, ובגין דא אמרו מארי מתניתין, דינ"א דמלכותא דינא, כל דינין בהאי שמא אתדנו". נמצא כי אי אפשר להמתיק הדין משם אדני"י כי אם על ידי הרחמים משם הוי"ה".

להם היטיב וכו'. מגודל אהבתי דמר בהיותו עצמי ובשרי ואהבת עולם אהבתי, לא אכחיד אמרי מלבאר המלות ועניינם בקיצור מופלג ולא הסוד, כי קצרה היריעה מהכיל סודו".

ומבאר הקדוש רבי שמשון כוונת המדרש הנעלם בלשון קדשו:

"וידוע מכתבי האר"י ז"ל, כאשר ישראל חוטאים, אז הקב"ה עושה את עצמו כמו כהן הדייט ומשמש רק בארבעה בגדים, והדבר הזה שנוי ומשולש בכתבי המקובלים קטנים וגדולים איש על מחנהו ואיש על דגלו. הנה ידוע כהן גדול היה משמש בשמונה בגדים, כהן הדייט בארבעה בגדים.

ואלו הבגדים ששימש כהן גדול, אבנט, מצנפת, כתונת, מכנסים, אפוד, מעיל, חושן, ציץ, אבל הדייט שימש רק בארבעה בגדים. והנה כשהם חוטאים וחייבים, אז הקב"ה שולח ד' בגדים שהם ראשי תיבות אמכ"ם - א'בנט, מ'צנפת, כ'תונת, מ'כנסים, ומשמש רק בד' בגדים היתירים שהוא ראשי תיבות של אמח"ץ - א'פוד מ'עיל ח'ושן צ'יץ.

והנה הסוד במדרש הנעלם הנ"ל הכי פירושו: כד ישראל חייבין אתקיים בהון ובפשעיתכם שולחה אמכם... כי כאשר ישראל זכאין אזי הוא יתברך משמש בשמונה בגדים, ככהן גדול ביום הכיפורים בבית המקדש למטה, לאפוקי כד חייבין, אזי שולחה ד' בגדים המרומוזים במלת אמכ"ם כנ"ל.

ונשארין ד' בגדים שהוא ראשי תיבות אמח"ץ - א'פוד מ'עיל ח'ושן צ'יץ, כמו שכהן הדייט משמש רק בד' בגדים כמו כן הוא יתברך משמש בד' בגדים, [אף שבגדי יתברך המרומוזים במלת אמח"ץ אינם של כהן הדייט, מכל מקום נשתווה הוא יתברך לענין זה משמש רק בד' בגדים דוק], ומרמז שהקב"ה מוחץ ראש שונאי נפש ישראל, (תהלים קו) מוחץ ראש על ארץ רבה.

וכד יתחזרון בתיובתא, אז תחזור אמכ"ם לאתראה, פירוש כאשר יחזרו בתשובה, אז ד' בגדים המרומוזים במלת אמכ"ם כנ"ל יחזרו למקומה וארמון על משפטו ישוב, אז בשעתא דאשתלימו שמונה בגדים דלביש כהנא רבא ביומא דכיפורא, רצונו לומר אז בשעה שיהיו ישראל זכאין וצדיקים, ממילא יחזור ד' בגדים המרומוזים במלת אמכ"ם, ויתחברו עם ד' בגדים המרומוזים במלת אמח"ץ, והוא פלאי והוא רחום יכפר".

כה דברי ש"ב ואהבו שמשון במרנא ורבנא מוהר"ר פסח

ביאור נפלא של המגיד מקוזניץ זי"ע

במאמר זה ברצוננו לברר מקחו של צדיק הנ"ל, הקדוש רבי שמשון מאוסטרופאלי שנהרג על קדושת השם ד' מנחם אב בגזירת ת"ח ות"ט בעודו מעוטר בטלית ותפילין, [ידוע מה שאמרו עליו הצדיקים שהיתה בו נשמת משיח בן יוסף], כי לפי ביאורו בכוונת המדרש הנעלם יוצא לנו, שמצד אחד מתלבש הקב"ה בגלות ככהן הדייט, שהרי אינו מתלבש בשמונה בגדים ככהן גדול כי אם בארבעה בגדים ככהן הדייט.

אך מצד שני הוא יתברך מתלבש בד' בגדי זהב של הכהן גדול שסימנם אמח"ץ - א'פוד

בפרשתנו פרשת תצוה (כח ב:): "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת, ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח חכמה, ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי, ואלה הבגדים אשר יעשו, חושן ואפוד ומעיל וכתונת תשבץ מצנפת ואבנט, ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי".

שנינו במשנה (יומא עא:): "כהן גדול משמש בשמונה כלים, וההדייט בארבעה, בכתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט, מוסיף עליו כהן גדול חשן ואפוד ומעיל וציץ". ד' בגדי כהן הדייט נקראים במשנה ובגמרא: "ד' בגדי לבן", כי היו עשויים מבד שהוא פשתן לבן, ואילו ד' בגדי כהן גדול נקראים "ד' בגדי זהב" כי היו בהם זהב.

והנה שמונה בגדים אלו שלבש הכהן גדול בשעת העבודה, תכליתם כדי לכפר על כל מיני עוונות, כמבואר בגמרא (זבחים פח:): "למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה, לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין". ועתה אשר בעוונותינו הרבים חרב בית המקדש, ואין לנו כהן גדול שמשמש בשמונה בגדים, אין לנו להישען אלא על מה ששנינו בגמרא (מנחות קי:): "כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת".

וכן כל העוסק בתורת בגדי הכהן גדול, הרי זה כאילו הכהן גדול עומד ומשמש בשמונה בגדי כהונה ואנו זוכים לכפרה. הנה כי כן דבר בעתו מה טוב לעסוק במה שמצינו חידוש גדול, כי הקב"ה הוא בבחינת כהן גדול הלושב שמונה בגדים, אלא שבשעת הגלות הוא יתברך כביכול מתלבש רק בד' בגדים בבחינת כהן הדייט, ומה' נבקש שיוליכנו בדרך אמת.

"ובפשעיתכם שולחה אמכם ואשתאר אמחץ"

פתח דברינו יאיר במאמר פלא במדרש הנעלם, כפי שהביא בספר "ליקוטי שושנים" מהמקובל האלקי רבי שמשון מאוסטרופאלי ה"ד במכתב לשאר בשרו בעל "מגיני שלמה", וזה לשון קדשו:

"נשאלתי מן שאר בשרי הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר יושע נר"ו מושל בגבורתו בק"ק קראקא יצ"ו, מה שמצאנו במדרש הנעלם, וזה לשונו המדרש ככתבו וכלשונו: כד ישראל חייבין, [כאשר ישראל חייבים בדין בגלל עוונותיהם], אתקיים בהון (ישעיה נ א) ובפשעיתכם שולחה אמכם, ואשתאר אמחץ (ונשאר אמחץ), דא הוא אמחץ ראש אויביכם.

וכד יתהדרו ישראל בתיובתא, [כאשר יחזרו ישראל בתשובה], אתהדר אמכם לאתראה, [תחזור אמכם למקומה]. בשעתא דאשתלימו ח' בגדים דלביש כהנא רבא ביומא דכיפורא, [בשעה זו נשלמו ח' בגדים שלבש הכהן גדול ביום הכיפורים], עד כאן לשון המדרש הנעלם בזוהר חדש וקשה להולמו.

והגאון מוה"ר נתן מקראקא [בעל מגלה עמוקות] כתב עליו זה לשונו, המדרש הזה הוא חתום וסתום עד ביאת מורה צדק, כי צודו גיבורים ממנו אפילו פירוש המילות, עד כאן לשון מהר"ן בעל מגלה עמוקות. ומי שיש לו שכל שוה יראה ויבין שהמדרש הזה הוא עמוק, וכמה קדושים דרשוני ושאלוני לבאר

"הנה כהן הדיוט לא יכול להמתיק כל כך הדינים, עד שלא היה יכול ללבוש רק בגדים לבנים מבחינת החסדים, אבל כהן גדול היה יכול ללבוש אפילו בגדי זהב להמתיקם, וכמו שכתבתי בשם האלקי רבי שמשון מאוסטראפאלי על המדרש, בעוונותיכם שולחה אמכ"ם ואשתאר אמח"ץ, שרומז שאחרי החורבן נסתלק אמכ"ם, שהוא נוטריקון הארבעה בגדי לבן שהם נגד אותיות הוי"ה, וישתאר אמח"ץ נוטריקון ד' בגדי זהב שכנגד אותיות אדנ"י".

שורש כל העוונות מיצרא דעבודה זרה ועריות

והנה אחרי שזכינו ללמוד מדברי המגיד מקוזניץ, ביאור חדש בדברי רבי שמשון על המדרש הנעלם, עדיין מוטלת עלינו חובת הביאור ליישב מה שאמר במדרש הנעלם: "כד ישראל חייבין אתקיים בהון ובפשעיהם שולחה אמכם, ואשתאר אמח"ץ, דא הוא אמח"ץ ראש אויביכם", ומפרש רבי שמשון הכוונה בזה: "ומרמז שהקב"ה מוח"ץ ראש שונאי נפש ישראל, מח"ץ ראש על ארץ רבה".

ולכאורה תמוה כי מאחר שהפשעים גרמו, שנסתלקו ד' בגדי לבן כנגד ד' אותיות הוי"ה של רחמים שסימנם אמכ"ם, ונשארו רק ד' בגדי זהב כנגד ד' אותיות אדנ"י של דין שסימנם אמח"ץ, אם כן איך אמר על זה: "דא הוא אמח"ץ ראש אויביכם" - "שהקב"ה מוח"ץ ראש שונאי נפש ישראל", הלא בזמן הגלות כשהדין שולט ח"ו על ישראל אנו נתונים בעוונותינו הרבים תחת ידי אויבי ישראל.

על כן נראה לומר בזה ברית ובזיע רעיון חדש, בהקדם לבאר מה שמבואר בתיקוני זוהר הנ"ל: "ארבעה בגדי לבן כולם רחמים בשם של יקו"ק, ואין מי שמוחל על עריות אלא הוא, ארבעה בגדי זהב כולם דין מצד של אדנ"י, ואין מי שמוחל על עבודה זרה אלא היא". וצריך ביאור מדוע מכל העוונות בחר הקב"ה לכפר בבגדי כהן גדול, דוקא על שתי עבירות הללו עבודה זרה ועריות.

חשבתי דרכי להביא מכאן ראיה ליסוד גדול שלמדנו במשנתו הטהורה של המהר"ל מפראג זי"ע פעמים אין ספור, כי הקב"ה ברא בעולם רק שני יצרי הרע, היצר הרע של עבודה זרה והיצר הרע של עריות, שבהם נכללים כל החטאים והעוונות, כי כל הקלקולים בענייני דעות שרשם ביצר הרע של עבודה זרה שהיא כפירה באלקי ישראל, לעומת זה כל הקלקולים בענייני התאוות והרדיפות אחרי הבלי עולם הזה שרשם ביצר הרע של עריות.

"ותשחת הארץ לשון ערוה ועבודה זרה"

יסוד זה מבואר ב"גור אריה" להמהר"ל פרשת נח על מה שפירש רש"י (בראשית ו יא): "ותשחת הארץ, לשון ערוה ועבודה זרה". ומקור הדבר בגמרא (סנהדרין נו): "ותשחת הארץ לפני האלקים, ותנא דבי רבי ישמעאל בכל מקום שנאמר השחתה, אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים, דבר ערוה שנאמר (בראשית ו יב) כי השחית כל בשר את דרכו, עבודת כוכבים דכתיב (דברים ד טז) פן תשחיתו ועשיתם וגו'".

וכתב על זה המהר"ל (שם): "ונראה מה שלא נקרא השחתה רק ערוה ועבודה זרה, מפני שיצר הרע המסית האדם לרע אינו אלא בשביל אלו, דיש יצר הרע לעריות, ויש יצר הרע לעבודה זרה, כדאיתא במסכת יומא (ט:): ובפרק חלק (סנהדרין סד). ובכמה זוכתיה אמרו תרי יצרא הוי, יצרא דעבודה זרה ויצרא דעריות".

והנה המהר"ל הביא ראיה לכך ממסכת יומא ומסכת סנהדרין, וכוונתו על מה שמצינו

בגמרא (יומא ט: וסנהדרין סד). כי עזרא הסופר ובית דינו מאנשי כנסת הגדולה, אחרי שעלו מבבל לירושלים לבנות מחדש את בית מקדש השני, התבוננו ביצר הרע של עבודה זרה שגרם לחורבן בית המקדש הראשון (נחמיה ט ד): "ויזעקו בקול גדול אל ה' אלקיהם".

ומפרש בגמרא שזעקו אל ה' בענין היצר של עבודה זרה: הלא הוא זה שהחריב את בית המקדש ושרף את ההיכל, והרג את כל הצדיקים, והגלה את ישראל מארצם, והנה הוא עדיין מרקד בינינו, כלום לא נתתו לנו רק כדי שנקבל שכר, אין אנו רוצים לא בו ולא בשכרו. נפל להם פתק מן השמים שהיה כתוב בו "אמת". ומפרש בגמרא כי בכך חתם הקב"ה את שמו להסכים עמהם, כי "חותמו של הקב"ה אמת".

ויתענו שלשה ימים ושלשה לילות, עד שנמסר להם מן השמים היצר של עבודה זרה, בצורת גור אריה של אש שיצאה מבית קדשי הקדשים, וכך תפסו אותו ובטלוהו מן העולם. והנה כאשר ראו שהצליחו בכך אמרו, כיון שעת רצון הוא הבה נבקש רחמים מהקב"ה לבטל גם היצר הרע של עריות, אך הקב"ה לא הסכים עמהם ולא הצליחו לבטלו.

הרי לנו דברים ברורים כי עזרא ובית דינו לא נלחמו רק כנגד שני יצרי הרע של עבודה זרה ושל עריות, כי בהם כלולים כל היצרים שבאדם. וכן כתב רבי צדוק הכהן ב"צדקת הצדיק" (אות קנח): "כי ראשי היצרים הם שנים, דעבירה ודעבודה זרה". וכן כתב עוד ב"שיחת מלאכי השרת" (בד"ה תנחומא סוף פרשת משפטים): "וביאור זה כי כלל התאוות היצר הם שנים, יצרא דעבודה זרה ויצרא דעריות כמו שאמרו שם ביומא".

יומתק להבין בזה מה שבחר הקב"ה לתת לישראל ביציאתם ממצרים שתי מצוות דם פסח ודם מילה, כדי שיחלישו את שני היצרים שהם שורש כל היצרים, כי דם פסח מבטל יצרא דעבודה זרה כמו שפירש רש"י (יב ו) בשם המכילתא: "ולפי שהיו שטופים בעבודת כוכבים אמר להם משכו וקחו לכם, משכו ידיכם מעבודת כוכבים וקחו לכם צאן של מצוה". ואילו דם מילה מבטל יצרא דעריות, כמו שכתב הרמב"ם ב"מורה נבוכים" (חלק ג פרק מט) טעם למצות מילה, כדי להחליש כח המתאוה של היצר הרע.

יצרא דעבודה זרה במוח ויצרא דעריות בלב

ועתה בא וראה מה שכתב ה"שם משמואל" בפרשתנו (שנת תרע"ד). כי יצרא דעבודה זרה הוא בשכל שבמוח ואילו יצרא דעריות הוא בתאוות שבלב, ומיישב לפי זה כמין חומר מה שנתקשינו, איך יתכן שהכהן הדיוט משמש בד' בגדי לבן, שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה אשר מגודל קדושתו אסור לבטאו באותיותיו, ואילו הכהן גדול מוסיף לשמש בד' בגדי זהב שהם כנגד שם אדנ"י הנקרא. אך לפי האמור הביאור בזה כמו שכתב בלשון קדשו:

"אך יובן על פי המבואר עוד שם בתקוני זוהר, דארבעה בגדי לבן מכפרים על גילוי עריות, וד' בגדי זהב מכפרין על עבודה זרה, וידוע דחטא גילוי עריות הוא מצד התאוה הנטועה בלב ואם כן הוא פגם הלב, וחטא עבודה זרה הוא בשכל שבמוח ואם כן הוא פגם המוח, וזאת ידוע שפגם השכל והמוח קשה יותר לתקן מפגם הלב, על כן תיקון פגם המוח נמסר רק לכהן גדול, אבל תיקון פגם הלב נמסר לכל הכהנים".

ונראה כי לכך נתכוון המהר"ל שכתב ב"נצח ישראל" (פרק ג): "ושני יצרים הם, האחד הוא יצר דערוה, והשני הוא יצר דעבודה זרה... כלל הדבר כי אלו שתי יצרים, יצרא

דערוה ויצרא דעבודה זרה, הוא לשני חלקי האדם, הגוף וכח השכלי". כלומר היצר של עבודה זרה שהוא קלקול בדעת הוא פגם בשכל שבמוח, ואילו היצר של עריות שהוא מצד תאוות הלב הוא פגם בגוף שמקבל חיותו מן הלב.

נפלא להבין בזה מה שצונו הקב"ה להניח כל יום תפילין של יד כנגד הלב ותפילין של ראש כנגד המוח, כי היות ששורש כל העוונות הם מצד שני יצרי הרע - יצרא דעבודה זרה שהוא במוח ויצרא דעריות שהוא בלב, על כן צריך להניח כל יום תפילין של יד כדי לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו, ותפילין של ראש כנגד המוח לקדש בזה כל המחשבות שבמוח, ובכך כבר יתבטלו כל היצרים ששורשם משני יצרים הללו.

"אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה"

והנה כאשר נתבונן במה שסיבב הקב"ה, כי עזרא ובית דינו הצליחו לבטל בהסכמת הקב"ה רק יצרא דעבודה זרה, ולא הסכים עמהם לבטל יצרא דעריות שורש כל התאוות, נשכיל להבין מזה כי הקב"ה היודע תעלומות סתרי כל חי הבין בחכמתו, כי אחרי חורבן בית המקדש הראשון, לא יוכלו ישראל להתגבר על יצרא דעבודה זרה כי אם על יצרא דעריות.

ויש לומר הביאור בזה, כי מאחר שהקב"ה נתן לנו את תורתו, והבטיח לנו שהתורה לא תשתכח מאתנו אפילו בגלות, ככתוב (דברים לא כא): "כי לא תשכח מפי זרעו", נמצא שיש לנו תקנה להתגבר על יצר התאוות כמו שכתב הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה פרק כב הלכה כא): "גדולה מכל זאת אמרו, יפנה צמנו ומחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה".

מעתה לא נפלא היא להבין, כי מטעם זה סילק הקב"ה אחרי החורבן רק ד' בגדי לבן כמאמרו: "ובפשעיהם שולחה אמכ"ם" - א'בנט מ'צנפת כ'תונת מ'כנסים, שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה המבטלים יצרא דעריות, כי על זה הרי יש לנו עצה להתגבר עליו על ידי לימוד התורה, וברוב רחמי וחסדיו נתלבש בד' בגדי זהב שסימנם אמח"ץ - א'פוד מ'עיל ח'ושן צ"ץ, שהם כנגד ד' אותיות אדנ"י המבטלים יצרא דעבודה זרה, לתת בכך כח לעזרא ובית דינו שיתבטלו יצרא דעבודה זרה, כדי שיוכלו ישראל להתחזק ולהתקיים בגלות בגודל אמונתם בה'.

הנה כי כן יאיר לנו להבין לשון המדרש הנעלם: "כד ישראל חייבין אתקיים בהון ובפשעיהם שולחה אמכם, ואשתאר אמח"ץ, דא הוא אמח"ץ ראש אויביכם", ומפרש רבי שמשון הכוונה בזה: "ומרמז שהקב"ה מוח"ץ ראש שונאי נפש ישראל, מוח"ץ ראש על ארץ רבה". ולפי האמור הביאור בזה, כי על ידי ד' בגדי זהב אמח"ץ המבטלים יצרא דעבודה זרה: "הקב"ה מוח"ץ ראש שונאי נפש ישראל" - "ראש" דייקא, שהוא יצרא דעבודה זרה הפוגם במוח שבראש.

ועל זה מסיים המדרש הנעלם: "וכד יתהדרו ישראל בתויבתא אתהדר אמכם לאתראה, בשעתא דא אשתלימו ח' בגדים דלביש כהנא רבא ביומא דכיפורא", כי כאשר נזכה לקרב את הגאולה העתידה בתשובה, ילבש הקב"ה כביכול גם ד' בגדי לבן אמכ"ם, כדי לבטל גם יצרא דעריות שורש כל התאוות, כמו ששינו בגמרא (סוכה נב): "לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים", ועל ידי זה יתקיים בנו מאמר הנביא (זכריה יג ב): "ואת רוח הטומאה אעביי מן הארץ" במהרה בימינו אמן.

מדרש הנעלם: "כד ישראל

חייבין אתקיים בהון

ובפשעיהם שולחה אמכם,

ואשתאר אמח"ץ דא הוא

אמח"ץ ראש אויביכם"

מגלה עמוקות: "המדרש הזה

הוא חתום וסתום עד ביאת

מורה צדק, כי צודו גיבורים

ממנו אפילו פירוש המילות"

מהר"ש מאוסטרופאלי:

בגלות פושט הקב"ה ד' בגדי

לבן שסימנם אמכ"ם - א'בנט

מ'צנפת כ'תונת מ'כנסים

"ואשתאר אמח"ץ, הקב"ה

לובש בגלות רק ד' בגדי זהב

שסימנם אמח"ץ - א'פוד

מ'עיל ח'ושן צ"ץ

תיקוני זוהר: ד' בגדי לבן הם

רחמים כנגד ד' אותיות הוי"ה,

וד' בגדי זהב הם דין

כנגד ד' אותיות אדנ"י"

המגיד מקוזניץ זי"ע: בגלות

פושט הקב"ה בגדי לבן שהם

רחמים, ונשאר עם

ד' בגדי זהב שהם דין

תיקוני זוהר: ד' בגדי לבן

כנגד הוי"ה מכפרים על יצר

התאוה, ד' בגדי זהב כנגד

אדנ"י מכפרים על עבודה זרה

מהר"ל מפראג: הקב"ה ברא

רק שני יצרי הרע, יצרא

דעבודה זרה במוח ויצרא

דעריות שורש התאוות בלב